

ΟΙ ΚΟΠΤΕΣ ΚΑΙ ΟΙ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥΣ

Προέλευση :

- Οι **Κόπτες** είναι ο λαός της αρχαίας Αιγύπτου, είναι άμεση απόγονοι των αρχαίων Αιγυπτίων.

Ονομασία :

- Όσον αφορά την **ονομασία** τους, παράγεται από το Αραβικό τύπο της λέξης kibt. Η λέξη αυτή είναι παραφθορά της ελληνικής « Αιγύπτιος », όπου αφαιρέθηκε η αρχική συλλαβή «αι» και η κατάληξη «ος» και απέμεινε το «Γύπτι»(kibt). Έτσι, η λέξη Αιγύπτιος Κόπτης σημαίνει Αιγύπτιος και όχι αυτός ο οποίος αποκόπηκε από το σώμα της Εκκλησίας, δηλαδή ο αιρετικός, όπως πολλοί νομίζουν. Η ονομασία αρχικά δεν είχε θρησκευτική έννοια, αλλά εθνική. Αργότερα όμως, έλαβε θρησκευτική για τους ιθαγενείς της Αιγύπτου, λόγω της κατακτήσεως των Αράβων, διότι όλοι ήταν χριστιανοί.

Ίδρυση :

- Η Κοπτική εκκλησία θεμελιώθηκε στον πρώτο αιώνα (41-54 μ.Χ.) από τον Ευαγγελιστή Μάρκο¹, που είναι κατά την Κόπτικη Παράδοση ο πρώτος Πατριάρχης της και μαρτύρησε στην Αλεξάνδρεια (68 μ.Χ.), από τότε μέχρι σήμερα υπάρχει η Κοπτική εκκλησία.

¹ Στις ημέρες του Ρωμαίου Αυτοκράτορα Κλαύδιο.

Χριστιανισμός – Μοναχισμός: (βλ. εικόνα 1).

- Οι αρχές του χριστιανισμού στην Αίγυπτο είναι δύσκολο να προσδιοριστούν. Η παρουσία χριστιανών μεταξύ των αυτόχθονων Αιγυπτίων πιστοποιείται από τα τέλη του 3ου αι, όπου άνθισε ο χριστιανισμός με επικεφαλής τον περίφημο ασκητή άγιο Αντώνιο και αργότερα με τον άγιο Παχώμιο (4ος αι.). Ο Χριστιανισμός της Αιγύπτου σιγά σιγά γνώρισε μεγάλη διάδοση που κατά τον 5ο αιώνα αποτελούσε ήδη τη συντριπτική πλειοψηφία του πληθυσμού.

Η Κοπτική γραφή (βλ. εικόνα 2) :

- Η κοπτική γράφεται με ελληνικά γράμματα και με ορισμένα γράμματα ειδικής μορφής, όπως : **ϣ** , **ϣ** , **ϣ** , **ϣ** , **ϣ** , **ϣ** , **ϣ** που εισήχθησαν προκειμένου να εκφράσει φθόγγους που δεν υπήρχαν στην ελληνική, ενώ περιλαμβάνει σημαντικό αριθμό ελληνικά λέξεων, όπως μαρτυρούν τα χειρόγραφα². Σήμερα η γλώσσα είναι νεκρή και έχει αντικατασταθεί από την αραβική. Μολονότι αποτελεί τη γλώσσα της λειτουργίας στην Κοπτική Εκκλησία, με άλλα λόγια έχει λειτουργικό και θρησκευτικό χαρακτήρα. Η Κοπτική γλώσσα χρησιμοποιείται παράλληλα με τα ελληνικά έως την έλευση των Αράβων (περί τα μέσα του 7^{ου} αιώνα), οπότε άρχισε να δυσχεραίνεται η χρήση της με την απαγόρευση του Αλ-Χακίμ Βε-Αμρ ΑΛΛΑΗ (996-1020 μ.Χ.) να μιλάει κανείς κοπτικά, όχι μόνο στο δρόμο, αλλά και στα σπίτι, με την απειλή της τιμωρίας της αποκοπής της γλώσσας, για όσους παρέβαιναν αυτή την απαγόρευση. Η μεγάλη επίδραση της Ελληνικής γλώσσας στην Κοπτική, οφείλεται στο ότι ήδη επί εποχής Μ. Αλεξάνδρου ήταν πλήρως διαδεδομένη στην Αίγυπτο και αποτελούσε την επίσημη γλώσσα του κράτους. Επίσης, οι Αιγύπτιοι γνώριζαν και μιλούσαν την Ελληνική γλώσσα, καθώς υπήρξε η γλώσσα των εκκλησιαστικών όρων, όπως και τα ελληνοφώνων πατέρων των 4 πρώτων αι.

² Τα Κοπτικά χειρόγραφα που διασώζονται στην Ελλάδα, βρίσκονται στην Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος, στο Μουσείο Μπενάκη και στην Ιερά Μονή Ιβήρων Αγίου Όρους.

ΚΟΠΤΙΚΟ ΑΛΦΑΒΗΤΟ

Α	Β	Γ	Δ	Ε	Ζ	Η	Θ	Ι	Κ	Λ	Μ	Ν	Ξ	Ο
alpha	vēta	kamma	talta	ei	sata	hata	thita	iōta	kappa	lauta	mē	ne	ksi	ou
a	v	k	t	e	s	ē	th	i	k	l	m	n	ks	o
[a]	[v]	[k]	[t]	[e]	[s]	[e:]	[th]	[i]	[k]	[l]	[m]	[n]	[ks]	[o]
Π	Ρ	Σ	Τ	Υ	Φ	Χ	Ψ	Ω	Ϙ	ϙ	Ϛ	ϛ	Ϝ	ϝ
pi	rō	sēmma	tau	he	phi	khi	psi	ō	šai	fai	hori	ganglia	qima	ti
p	r	s	t	u	ph	kh	ps	ō	š	f	h	g	q	ti
[p]	[r]	[s]	[t]	[u]	[ph]	[kh]	[ps]	[o:]	[ʃ]	[f]	[h]	[dʒ]	[q]	[ti]

ΑΡΙΘΜΟΙ ΚΟΠΤΙΚΗΣ ΓΡΑΦΗΣ

ᾀ	ᾆ	ᾇ	ᾈ	ᾉ	ᾊ	ᾋ	ᾌ	ᾍ	ᾎ
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Η Κοπτορθόδοξη αντίληψη για τη φύση του Χριστού :

- Η φύση του Χριστού είναι ένα πολύ σημαντικό θέμα, που προκάλεσε σοβαρές διαφωνίες μέσα στην εκκλησία κατά τον πέμπτο αιώνα, το 451 μ.Χ. Ο Κύριος Ιησούς Χριστός είναι ο Θεός ο ίδιος, ο Ενσαρκωμένος Λόγος, που έλαβε μία τέλεια ανθρωπότητα. Η θεία Του φύση είναι μία με την ανθρώπινη του φύση αχωρίστως, ασυγγύτως, αδιαιρέτως και ατρέπτως. « Και αναντίρρητα, το μυστήριο της ευσέβειας είναι μεγάλο ο Θεός φανερώθηκε με σάρκα». (Τιμόθεος Α΄3:16).

Αυτή η ένωση είναι μόνιμη, πάντοτε αδιαίρετη και αχώριστη, λέμε στη λειτουργία ότι η θεότητα του δεν χωρίστηκε από την ανθρωπότητά Του ούτε για ένα λεπτό, ούτε «εν ριπή οφθαλμού». Η θεία φύση ενώθηκε με την ανθρώπινη, την οποία προσέβαλε από την Παρθένο Μαρία με την επενέργεια του Αγίου Πνεύματος. Το Άγιο Πνεύμα εξάγνισε και καθηγίασε την κοιλιά της Παρθένου, έτσι ώστε το Παιδί που θα γεννούσε, δεν θα κληρονομούσε τίποτα από το προπατορικό αμάρτημα. Συνέπεια της ένωσης των δύο φύσεων, της θείας και της ανθρώπινης στην κοιλιά της Παρθένου ήταν ο σχηματισμός μιας φύσης εκ των δύο. « Μιας φύσης του Θεού Λόγου σεσαρκωμένη» όπως έλεγε ο άγιος Κύριλλος. Η έκφραση « Μία Φύση» δεν δηλώνει μόνο την θεία φύση, ή μόνο την ανθρώπινη φύση χωριστά, **αλλά δηλώνει την ένωση των δυο φύσεων σε Μία Φύση**, που είναι «η Φύση του Ενσαρκωμένου Λόγου». Είναι δηλαδή, μία φύση (μια οντότητα), αλλά έχει όλες τις ιδιότητες της θείας φύσης και όλες εκείνες της ανθρώπινης. Η θεία φύση δεν αναμείχθηκε με την ανθρώπινη, ούτε ανακατεύτηκε με αυτή. Επίσης, η θεία φύση δεν μετατράπηκε σε ανθρώπινη, ούτε η ανθρώπινη σε θεία, αλλά η ένωσή τους οδήγησε **στην Ενότητα της Φύσης**.

ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΟ ΣΥΜΦΩΝΙΑΣ ΓΙΑ ΤΟ ΧΡΙΣΤΟΛΟΓΙΟ

Εμείς πιστεύουμε ότι ο Κύριος μας, Θεός και Σωτήρας Ιησούς Χριστός, ο Ενσαρκωμένος Λόγος είναι τέλειος στη θεότητά Του και τέλειος στην ανθρωπότητά του. Ενώθηκε η ανθρώπινη Του φύση με την θεία αχωρίστως, αδιαιρέτως και ασυγχύτως. Η θεία Του φύση δεν χωρίστηκε από την ανθρώπινη ούτε μία στιγμή ούτε «εν ριπή οφθαλμού». Συγχρόνως αναθεματίζουμε τα δόγματα τόσο του Νεστορίου όσο και του Ευτυχίου.

Οι γνωστότερες αιρέσεις σύμφωνα με την Κοπτορθόδοξη εκκλησία:

Η αίρεση του **Αρείου** (Αρειανισμός), όπου αρνήθηκε τη θεότητα του Κυρίου Ιησού Χριστού. Καταδικάστηκε από τη σύνοδο της Νίκαιας (Μικρά Ασία) το (325μ.Χ), όπου έλαβαν μέρος 318 επίσκοποι και ανάμεσά τους ήταν ο Μέγας Αθανάσιος. Επίσης, σε αυτή την σύνοδο τοποθετήθηκε το «Πιστεύω» έως το «ουκ έσται τέλος».

Η αίρεση του **Απολλιναρίου**, όπου δεν πίστευε στην τέλεια ανθρώπινη Του φύση. Και η αίρεση του **Μακεδόνιου**, όπου ισχυριζόταν πως το Άγιο Πνεύμα είναι δημιούργημα. Καταδικάστηκαν από τη σύνοδο της Κωνσταντινουπόλεως (381 μ.Χ), όπου έλαβαν μέρος 150 επίσκοποι. Επίσης, σε αυτή την σύνοδο τοποθετήθηκε η συνέχεια του «Πιστεύω», από «Και εις το Πνεύμα» έως το «Και ζωήν του μέλλοντος αιώνας. Αμήν»

Η αίρεση του **Νεστορίου**, πίστευε πως η Παναγία γέννησε απλώς έναν άνθρωπο, άρα δεν είναι «Θεοτόκος» αλλά (Χριστοτόκος). Καταδικάστηκε από τη σύνοδο της Εφέσου (Μικρά Ασία) το (431μ.Χ), όπου έλαβαν μέρος 200 επίσκοποι και ανάμεσά τους ήταν ο Άββα Κύριλλος Α'. Επίσης, σε αυτή την σύνοδο τοποθετήθηκε η Εισαγωγή του Πιστεύω. «Σε ανυψώνουμε μητέρα του αληθινού φωτός».

Η αίρεση του **Ευτύχους**, (Ευτυχιανισμός), πίστευε πως η ανθρώπινη φύση απορροφήθηκε και διαλύθηκε στη θεία φύση. Αναθεματίστηκε από τον άγιο Διόσκουρο πρώτα μετά καταδικάστηκε από τη σύνοδο της Χαλκηδόνας το (452 μ.Χ).

* Ακολουθώντας την ίδια τάση, ο Λέων, επίσκοπος Ρώμης παρέθεσε τον περίφημο Τόμο του, που απορρίφθηκε από την Κοπτική Εκκλησία, λόγω ότι ο διαχωρισμός των δύο φύσεων άρχισε να γίνεται περισσότερο ορατός και προκάλεσε την εξορία του αγίου Διόσκουρου Αλεξανδρείας.

Όμως η σύνοδος τον αποδέχτηκε και με αυτό τον τρόπο οι Κόπτες, οι Σύριοι, οι Αρμένιοι, οι Αιθίοπες και Ινδοί ονομάστηκαν «Μη Χαλκηδόνιοι Ορθόδοξες εκκλησίες» ή «Μονοφυσίτες». Οι Κωνσταντινούπολη, Ελλάδα, Κύπρος, Ρωσία, Ρουμανία, Ουγγαρία και Σερβία ονομάστηκαν «Χαλκηδόνιοι» ή «Ρωμαιορθόδοξες».

Ο όρος Μονοφυσιτισμός παραρμηνεύτηκε κατά τη διάρκεια της ιστορίας ,λες και πιστεύαμε στη μία φύση του Χριστού και αρνιόμασταν την άλλη. Αναρωτιόμαστε όμως ποια από τις δύο φύσεις αρνείται η Εκκλησία της Αλεξανδρείας. Πρόκειται για τη θεία φύση? Ασφαλώς όχι, διότι η εκκλησία μας υπήρξε ο πιο ένθερμος αντίπαλος του Αρείου που δεν αποδεχόταν τη θεότητα του Κυρίου Ιησού Χριστού. Ή είναι η ανθρώπινη φύση του Κυρίου την οποία αρνείται η Εκκλησία της Αλεξανδρείας? Ασφαλώς και όχι! Διότι η Κοπτική Εκκλησία πιστεύει και στις δύο φύσεις, συγκεκριμένα στην ένωση των δύο φύσεων του Κυρίου σε Μία φύση.

Κοπτική τέχνη :

Η κοπτική τέχνη διαθέτει πλούσια και υψηλή εικαστική παράδοση, με εμφανείς επιρροές του ανατολικού κόσμου. Οι επιβιώσεις της φαραωνικής τέχνης, σε συνδυασμό με τις σπουδαιότερες βυζαντινές, συριακές, μεσοποτάμιες, περσικές αλλά και ινδικές εισροές συντελέσαν πολύ γρήγορα, ιδιαίτερα στα πολυάριθμα μοναστικά κέντρα του εσωτερικού της χώρας, στη διαμόρφωση μιας εγχώριας καλλιτεχνικής έκφρασης, αμιγώς κοπτικής. Η τέχνη αυτή χαρακτηριζόταν, εκτός από την πληθωρικότητα των τόνων, από μια προοδευτική απομάκρυνση από τους υστεροελληνιστικούς τρόπους έκφρασης (που παρέμειναν ζωντανοί για μεγαλύτερο διάστημα μόνο σε ένα κοσμοπολίτικο κέντρο, όπως η Αλεξάνδρεια) και από μια παράλληλη κίνηση τάση προς το αφηρημένο στίλ και τη διακόσμηση. Ωστόσο, είναι σαφής η διαφοροποίηση στη θρησκευτική εικονογραφία, που βασίζεται συχνά στα απόκρυφα Ευαγγέλια και παρουσιάζει μια ιδιαίτερη ερμηνεία του χριστιανισμού, την ερμηνεία του μονοφυσιτισμού που δέχεται μόνο μία φύση στον Χριστό. Η αραβική κατάκτηση (627-641) ανέκοψε απότομα την ανάπτυξη της κοπτικής τέχνης και εξαφάνισε κατά μεγάλο μέρος τα ίχνη της, όμως ό,τι απέμεινε ήταν ικανό να προσφέρει, έστω και δίχως την ύπαρξη ουσιαστών ιστορικών δεδομένων, μια συνοπτική ιδέα της εξέλιξης της κοπτικής τέχνης.

Τα μεγάλα μοναστικά κέντρα κοντά στη Σοχάγκ και κυρίως η Λευκή Μονή και η Ζόκκινη Μονή (η ίδρυση των οποίων ανάγεται γύρω στο 440), η βασιλική της Δενδέρας (τέλος του 5ου αι.), η μονή του Αγίου Συμεών κοντά στην Ασιούτ, τα ιερά της Σακάρα, οι μονές της Αιπαουίτ στη Μέση Αίγυπτο και οι μονές της ερήμου Νατρούν αποτελούν τα πιο χαρακτηριστικά μνημεία της κοπτικής αρχιτεκτονικής. Τα απλά και επιβλητικά κτίρια, ποικίλοτερον αρθρώσεων, βρίσκονται πιο κοντά προς τα φαραωνικά μνημεία παρά προς τα ελληνιστικά οικοδομήματα, πλούσια από άποψη χώρου και ατμόσφαιρας.

Στη γλυπτική (βλ. εικόνα 3) είναι πιο φανερή, παρά τις διαφορές των ποικίλων κέντρων, η βαθμιαία απομάκρυνση από την ελληνιστική παράδοση και η στροφή προς αυστηρότερες και επιβλητικότερες τεχνικές με κλίση προς τις επίπεδες μορφές, η οποία κατά τον 8ο αι. έφτασε σε

ια απόλυτη δυσδιάστατη μορφή. Τα αρχαιότερα γλυπτά της Αχνάς, της Οξυρρύγχου και της Σακάρα διατηρούν επιρροές της ελληνιστικής τεχνοτροπίας, ενώ τα γλυπτά και οι διακοσμήσεις της Μπαουίτ, της Σοχάγκ και της Ντασλούγκ είναι αμιγώς κοπτικά. Χαρακτηριστικά στοιχεία των ιερατικών μορφών, οι οποίες είναι αυστηρά μετωπικές, είναι τα μεγάλα καθουλωμένα μάτια, που διαθέτουν μια υποβλητική προσήλωση (στήλη με την Παναγία στο Μρόνο με δύο αγγέλους από τις Θήβες, 5ος-6ος αι. Η είσοδος στα Ιεροσόλυμα από τη Λευκή Μονή, 8ος αι.). Αν συγκριθούν αυτές οι στιλιζαρισμένες μορφές με τις ρωμαιοελληνιστικές προσωπογραφίες του Φαγιούμ, που έχουν φιλοτεχνηθεί με εγκαυστική ή τέμπερα, διακρίνεται εύκολα η απόσταση που χωρίζει αυτές τις δύο τελείως διαφορετικές αισθητικές αντιλήψεις.

Οι μαρτυρίες που έχουν διασωθεί μέχρι σήμερα για τη **ζωγραφική** (βλ. εικόνα) βρίσκονται κυρίως στην Ντεϊρ Αμπού Χενίς, κοντά στην Αντινόη, στη μεγάλη μονή της Μπαουίτ (6ος αι.) και στη Σακάρα (σήμερα στο Κοπτικό Μουσείο του Καΐρου), από την οποία προέρχεται και η πρώτη βέβαιη απεικόνιση της Θηλάζουσας Παναγίας. Το ύφος στα ζωγραφικά έργα συνδυάζεται με μια ενδιαφέρουσα αίσθηση του χρώματος: θεωρίες αγίων μοναχών απόλυτα μετωπικές και στατικές, καλύπτουν, χωρίς λύση της συνέχειας, τους τοίχους με έναν συνδυασμό φωτεινών και καθαρών χρωμάτων. Η ελληνιστική αντίληψη της τέχνης με τη περίπλοκη συνθετικότητά της έχει παραχωρήσει τη θέση της στη διάσπαση των μορφικά στοιχείων, συγκεντρωμένων σε πρώτο πλάνο με ένα ακαθόριστο φόντο: από τη δυναμική μεταβαίνουν στην παραστατική ζωγραφική. Το αφηρημένο ύφος και η τάση προς τη διακόσμηση, κύρια χαρακτηριστικά της κοπτικής τέχνης, είναι φανερά κυρίως στα προϊόντα των διακοσμητικών τεχνών, όπως τα υφαντά, τα κεραμικά, οι μικρογραφίες, τα γυλόγλυπτα, προϊόντα που διατηρούνται σε μεγάλο αριθμό σχεδόν σε όλα τα μεγάλα μουσεία. Διαίτερα αξιόλογα είναι τα υφάσματα, στα οποία οι παραστάσεις, που απορροφώνται από το συνολικό σχέδιο, αναδημιουργούνται ρυθμικά με τολμηρούς χρωματισμούς.

Κατά τη διάρκεια του Μεσαίωνα τα προϊόντα της κοπτικής τέχνης είχαν διαδοθεί ευρύτατα κατά μήκος των οδών που οδηγούσαν στους διάφορους τόπους προσκυνήματος.

Τα μυστήρια της Κοπτορθόδοξης εκκλησίας :

- 1. Το βάπτισμα:** Όποιος πιστέψει και βαπτιστεί, θα σωθεί όποιος, όμως, απιστήσει, θα κατακριθεί. (*Μάρκ 16:16*).
- 2. Το Χρίσμα:** Ο Παύλος είπε: Ο Ιωάννης μεν βάπτισε βάπτισμα μετάνοιας, λέγοντας στον λαό να πιστέψουν σ' εκείνον που θα ερχόταν ύστερα απ' αυτόν, δηλαδή, στον Ιησού Χριστό. Και όταν το άκουσαν, βαπτίστηκαν στο όνομα του Κυρίου Ιησού. Και αφού ο Παύλος έβαλε επάνω τους τα χέρια, ήρθε το Πνεύμα το Άγιο επάνω σ' αυτούς, και μιλούσαν γλώσσες και προφήτευαν. (*Πράξεις 19:4-6*).

3. Η Θεία Ευχαριστία: Και ενώ έτρωγαν, παίρνοντας ο Ιησούς τον άρτο, και αφού τον ευλόγησε, έκοψε, και έδινε στους μαθητές, και είπε: Λάβετε, φάγετε τούτο είναι το σώμα μου. Και παίρνοντας το ποτήρι, κι αφού ευχαρίστησε, τους έδωσε, λέγοντας: Πιείτε απ' αυτό όλοι. *(Ματθ 26:26-27)*.

4. Η Ιερωσύνη: Για αυτό, άγιοι αδελφοί, μέτοχοι ουράνιας πρόσκλησης, κατανοήστε τον απόστολο και αρχιερέα τής ομολογίας μας, τον Ιησού Χριστό. *(Εβρ 3:1-2)*.

5. Ο Γάμος: Και αποκρινόμενος αυτός είπε: Δεν διαβάσατε ότι εκείνος που τους έπλασε απαρχής, αρσενικό και θηλυκό τούς έπλασε; Και είπε: «Εξαιτίας αυτού, ο άνθρωπος θα αφήσει τον πατέρα και τη μητέρα, και θα προσκολληθεί στη γυναίκα του, και θα είναι οι δύο σε μία σάρκα»; *(Ματθ 19:4-6)*

6. Η Μετάνοια: Μετανοήστε, λοιπόν, και επιστρέψτε, για να εξαλειφθούν οι αμαρτίες σας, για να έρθουν καιροί αναψυχής από την παρουσία τού Κυρίου. *(Πράξ 3:19)*

7. Το Ευχέλαιο: Ασθενεί κάποιος ανάμεσά σας; Ας προσκαλέσει τούς πρεσβύτερους της εκκλησίας, και ας προσευχηθούν επάνω του, αφού τον αλείψουν με λάδι στο όνομα του Κυρίου. Και η προσευχή με πίστη θα σώσει αυτόν που πάσχει, και ο Κύριος θα τον εγείρει και αμαρτίες αν έπραξε, θα του συγχωρηθούν. *(Ιακ.5:14-15)*.

Τα μυστήρια αυτά αποτελούν τη σχέση των μελών της εκκλησίας με το Χριστό, όπου ο άνθρωπος αναγεννάται πνευματικώς με το μυστήριο Του Βαφτίσματος, όπως ακριβώς γεννάται σωματικώς από τη μητέρα του. Το βρέφος παίρνει τη δύναμη του αγίου πνεύματος την οποία την λαμβάνει με το μυστήριο του Χρίσματος. Επίσης, ο άνθρωπος ικανοποιεί την πνευματική του τροφή με το μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας. Και σε περίπτωση ασθενείας επιτυγχάνεται με το μυστήριο της Μετανοίας και του Ευχέλαιου. Τέλος, με το μυστήριο του γάμου ευλογείται η συζυγία του άνδρα με τη γυναίκα. Τα μυστήρια αυτά τελούνται μόνο από κληρικούς, οι οποίοι παίρνουν αυτό το αξίωμα με το μυστήριο της Ιερωσύνης και η εγκυρότητα των μυστηρίων δεν εξαρτάται από την αγιότητα ή μη του κληρικού, διότι αυτός είναι απλώς όργανο, μέσω του οποίου θα σκηνώσει το Άγιο Πνεύμα στον πιστό.

Τα χαρακτηριστικά της Κοπτικής Λειτουργίας:

1. Στην Κοπτική Λειτουργία υπάρχουν τέσσερα αναγνώσματα από την Καινή Διαθήκη: *Επιστολές του αποστόλου Παύλου, Καθολικές επιστολές, Πράξεις των αποστόλων, Ευαγγέλιο*. Πριν από το ευαγγελικό ανάγνωσμα διαβάζεται το συναξάρι και μετά ακολουθεί το κήρυγμα.
2. Ο ιερέας διαβάζει την ευχή της ελευθερίας με την οποία οι εξομολογούμενοι πιστοί απελευθερώνονται από τις αμαρτίες του, τρεις φορές κατά τη Θεία Λειτουργία.

3. Στην Κόπτικη Εκκλησία προσφέρεται κατά τη Μετάληψη χωριστά ο άρτος και οίνος, εκτός εάν είναι κάποιος άρρωστος, οπότε δίνονται και τα δυο μαζί. Τα μικρά βρέφη μπορούν να λαμβάνουν μόνο το αίμα.
4. Για να μπει κανείς στο θυσιαστήριο, πρέπει να βγάλει τα παπούτσια του.
5. Μετά τη μετάληψη οι πιστοί πίνουν νερό.

Προϋποθέσεις συμμετοχής στο μυστήριο:

- Η πρώτη προϋπόθεση είναι το μυστήριο του **Βαφτίσματος**, γενικά το βάπτισμα είναι η θύρα για όλα τα μυστήρια.
- Η δεύτερη προϋπόθεση είναι η σωστή **πίστη** σε όλα τα δόγματα της εκκλησίας. Στη Θεία Λειτουργία η πίστη φαίνεται καθαρά στις ευχές της Λειτουργίας, όταν ψάλλει ο λαός λέγοντας: Τούτο είναι αληθές.
- Η τρίτη προϋπόθεση συμμετοχής στο μυστήριο είναι η **μετάνοια** και η **εξομολόγηση**. Οι πατέρες της εκκλησίας λένε: ό τι όποιος νομίζει πως θα πάρει την άφεση των αμαρτιών, όταν κοινωνεί χωρίς να μετένοια και εξομολόγηση, αυτός δεν πιστεύει σωστά, αλλά αντιθέτως θα προσθέσει και άλλη αμαρτία στις αμαρτίες του. Όποιος όμως κοινωνεί με πίστη, μετένοια και εξομολόγηση, αυτός θα πάρει άφεση αμαρτιών.
- Η τελευταία προϋπόθεση είναι τα **αναγνώσματα και η Ευχή της ελευθερίας**. Σήμερα όποιος θέλει να κοινωνήσει, πρέπει να παρευρίσκεται στην εκκλησία, να ακούσει το ευαγγέλιο και να είναι παρών κατά την Ευχή της ελευθερίας.

Η Θεία Λειτουργία τελείται σε καθιερωμένους ναούς και όχι σε ιδιωτικές κατοικίες, εκτός και αν παρίσταται ανωτέρα βία, δεν γίνεται να τελείται την ίδια ημέρα δύο φορές πάνω στο ίδιο θυσιαστήριο και από τον ίδιο ιερέα και εάν είναι ανάγκη πρέπει να έχουν μεσολαβήσει τουλάχιστον εννέα ώρες μεταξύ τους. Αυτές οι ώρες προβλέπονται για νηστεία και προετοιμασία για τον ιερέα, το διάκονο και το λαό. Επίσης, δεν τελείται η Θεία Λειτουργία από τη Μ. Δευτέρα μέχρι τη Μ. Τετάρτη και τη μεγάλη Παρασκευή. Στη σύγχρονη εποχή τρεις είναι οι Λειτουργίες:

- Η Θεία Λειτουργία του αγίου Βασιλείου , για όλο το χρόνο.
- Του αγίου Γρηγορίου , για τις δεσποτικές γιορτές και για όλες τις χαρμόσυνες ημέρες.

- Του αγίου Μάρκου, την οποία συμπλήρωσε ο άγιος Κύριλλος, για τη μεγάλη Σαρακοστή και το μήνα Κεγιάχ.³

Η προετοιμασία της Θείας Λειτουργίας αρχίζει από την παραμονή της, με την ψαλμωδία, Εσπερινό, την ευχή του Μεσονυκτίου και τον όρθρο. Τα μέρη της Θείας Λειτουργίας είναι τρία:

- Η επίστρωση του θυσιαστηρίου.
- Η Λειτουργία του λόγου με τη ψαλμωδία, τα αναγνώσματα και το κήρυγμα.
- Η Λειτουργία της Ευχαριστίας, που αρχίζει με τον ασπασμό της ειρήνης και τελειώνει με το 150 ψαλμό του Δαβίδ.

Ο ιερέας μπορεί να εκτελεί και το ρόλο του διακόνου στη Θεία Λειτουργία, αλλά το αντίστροφο δεν είναι επιτρεπτό. Επίσης, μπορεί να συμμετέχουν περισσότεροι από έναν ιερείς στην ίδια Ευχαριστία, αλλά μόνο ένας αγιάζει την Ευχαριστία, ενώ οι άλλοι είναι μέτοχοι στις ευχές.

Στην Κοπτική εκκλησία όποιος θέλει να κοινωνήσει πρέπει να μην φάει, ούτε να πει τίποτα από τα μεσάνυχτα της προηγούμενης της Θείας Ευχαριστίας μέχρι την ώρα της Θείας Κοινωνίας.

Η εκκλησία απαγορεύει τη συμμετοχή στο μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας στους αβάπτιστους, αιρετικούς και σε αυτούς που έχουν σοβαρές αμαρτίες.

ΤΑ ΥΛΙΚΑ ΤΟΥ ΜΥΣΤΗΡΙΟΥ

Ο άρτος στην Κοπτική εκκλησία αποτελείται από σίτο, νερό και μάγια, ψήνεται σε ένα ειδικό μέρος που ονομάζεται Baitlaham (Βηθλεέμ). Τα ετοιμάζει ο νεωκόρος και κατά τη διάρκεια της προετοιμασίας ψάλλει όλους τους ψαλμούς. Ο άρτος είναι κυκλικός και συμβολίζει την ολοκλήρωση της σωτηρίας του Χριστού. Εκτός αυτού σημαίνει ότι ο Χριστός είναι αιώνιος και άναρχος, μέσα του αναγράφεται (άγιος ο Θεός.....κ.τ.λ). Επίσης έχει μια σφραγίδα με δώδεκα τετράγωνα και κάθε τετράγωνο περιέχει ένα σταυρό με το συμβολισμό των 12 Αποστόλων. Στο κέντρο του άρτου υπάρχει ένας μοναδικός σταυρός, ο οποίος είναι λίγο μεγαλύτερος από τους άλλους, ονομάζεται < δεσποτικόν> και συμβολίζει το Χριστό. Ο Χριστός βρίσκεται λοιπόν στο κέντρο, και γύρω του

³ **ΟΙ Κόπτικοι μήνες:** Τουτ, Μπάπα, Χατούρ, Κεγιάχ, Τούμπα, Αμισίρ, Μπαρραμχάτ, Μπαρμούντα, Μπασάνς, Μπαούνα, Αμπίπ, Μέσρα, Νέσγ.

είναι οι 12 Απόστολοι ως τύπος της Καθολικής εκκλησίας. Ο αμνός επίσης έχει 5 σπές τρεις δεξιά και δύο αριστερά, που συμβολίζουν τα τρία καρφιά, το αγκάθινο στεφάνι και τη λόγχη. Οφείλουμε να υπογραμμίσουμε ότι ο ιερέας όταν διαλέγει τον αμνό λέει: Ο Κύριος επιλέγει για τον εαυτό Του έναν αμνό άμωμο. Έπειτα σταυρώνει τα χέρια του επί των Δώρων, όπως ο Ιάκωβος ευλόγησε τους υιούς του Ιωσήφ.

Ο οίνος λέγεται στην Κοπτική γλώσσα Abarka (απαρχή) και δηλώνει τον οίνο προ του αγιασμού. Είναι από το χυμό της σταφυλής. Προ τη Θεία Λειτουργία ο ιερέας και ο διάκονος εξετάζουν με την όσφρηση τον οίνο. Εάν η οσμή έχει αλλοιωθεί, δεν προσφέρεται ποτέ. Ο οίνος είναι κόκκινος και συμβολίζει το αίμα του Κυρίου. Αναμειγνύεται με νερό σε αναλογία όχι μεγαλύτερη 1:3, και όχι μικρότερη από 1:10 κατά υπολογισμό και όχι με ακριβή μέτρηση.

Οι νηστείες της Κοπτικής Εκκλησίας⁴ :

- 1. Η νηστεία των Αποστόλων :** Είναι η πρώτη νηστεία την οποία καθιέρωσε η Κοπτική Εκκλησία. Η νηστεία των Αποστόλων δεν έχει σταθερή διάρκεια. Αυτό συμβαίνει διότι εξαρτάται από το χρόνο εορτασμού του Πάσχα. Η διάρκεια της κυμαίνεται από 15- 46 ημέρες.
- 2. Η Μεγάλη νηστεία του Πάσχα :** Είναι η Μεγαλύτερη σε διάρκεια νηστεία και κατέχει την πρώτη θέση μεταξύ των νηστειών της Κοπτικής Εκκλησίας. Η διάρκεια της νηστείας είναι 52 ημέρες, αποτελείται :
 - 40 ημέρες, που νήστεψε ο Ιησούς στο βουνό.
 - 6 ημέρες, που είναι η εβδομάδα των Παθών του Κυρίου.
 - 6 ημέρες, η προετοιμασία.

Κατά τη νηστεία δεν επιτρέπεται το ψάρι, οι πιστοί πρέπει να απέχουν από κάθε φαγητό από την ανατολή έως τη δύση του ήλιου και δεν τελούνται γάμοι.

- 3. Η νηστεία των Χριστουγέννων :** Θεσπίστηκε από την Κοπτική Εκκλησία για τη Σωτηρία του ανθρώπου που προσέφερε ο Θεάνθρωπος. Επίσης, αποτελεί είδος προετοιμασίας του ανθρώπου για την υποδοχή του Υιού και Λόγου Θεού, όπως είχε πράξει ο Μωϋσής όταν παρέλαβε το Νόμο. Η διάρκεια της νηστείας είναι σαράντα ημέρες.
- 4. Η νηστεία της Παναγίας :** Θεσπίστηκε από την εκκλησία προς τιμήν της Παρθένου Αγίας Μαρίας, διαρκεί 15 ημέρες.
- 5. Η νηστεία του Ιωνά :** Καθιερώθηκε από την Κόπτικη εκκλησία για να μας υπενθυμίσει τη σωτηρία του λαού της Νινευί, από την οργή του Θεού.

⁴ Η νηστεία για τους πιστούς αποτελεί άσκηση και μέσον για να φτάσουν στην αγκαλιά του Χριστού.

6. Η εβδομαδιαία νηστεία της Τετάρτης και της Παρασκευής : Η εκκλησία τηρεί τη νηστεία αυτή, ως ημέρα της προδοσίας και του πάθους του Χριστού. Η νηστεία αυτή δεν τηρείται όταν η εορτή των Χριστουγέννων ή των Θεοφανείων συμπίπτει την ημέρα εκείνη.

Τα Λειτουργικά βιβλία της Κοπτικής Εκκλησίας :

- **Το Λειτουργικό - Al hulagi.** Περιέχει τρεις Λειτουργίες.
- **Το Δοξολογικό - Al absalmoudia.** (Ψαλμωδία ετήσια). Περιέχει κοντάκια, ύμνους στην Κοπτική και Αραβική γλώσσα.
- **Ακολουθία του Διακόνου - Salawat al Khadamat.** Περιέχει τις ακολουθίες των μυστηρίων της Εκκλησίας.
- **Τα Θεοτοκεία και το Δοξαστικόν - Dalal sahir Kiahk.** Περιέχει διάφορα τροπάρια και ωδές που λέγονται το μήνα Κιγιάχκ.
- **Το Βιβλίο του Πάσχα - Pascha.** Περιέχει τις ακολουθίες της Μεγάλης εβδομάδας.
- **Τα ο Συναξάριο - Sinaksar.** Περιέχει τους βίους των Αγίων.
- **Το Αντιφωνάριο - Difnari.**
- **Καταμάρας-Kutmarus.** Περιέχει Ευαγγελικά και Αποστολικά αναγνώσματα.
- **Ψαλτήριον - al alhan al kAnasiah ai Kibtiah.** Περιέχει ψαλμούς.
- **Το Ωρολόγιο - Agpeyia.** Περιέχει επτά προσευχές, που λέγονται κατά τη διάρκεια της ημέρας.

Η σύγχρονη παρουσία και ζωή των Κοπτών :

Η ζωή Κοπτών της Αιγύπτου περιστρέφεται γύρω από το :

- Πατριαρχείο, που τώρα βρίσκεται στην περιοχή του Καΐρου Αμπασσία, όπου κάθε Τετάρτη ο Πατριάρχης⁵ κάνει κήρυγμα στο ναό του Αγίου Μάρκου. (βλ. εικόνα 5).
- Θεολογική Σχολή,
- Εκκλησιαστική Ακαδημία.
- Ινστιτούτα και φιλανθρωπικά σωματεία.
- Οι ενορίες, όπου εκκλησιάζονται οι χριστιανοί.
- Κατηχητικά σχολεία.
- Σχολεία εκμάθησης της Κοπτικής γλώσσας.
- Μοναστήρια που βρίσκονται στο Κάιρο, στην Αλεξάνδρεια, στην Ερυθρά θάλασσα, στην Άνω Αίγυπτο, στην έρημο της Νιτρίας (βλ. εικόνα 6).

⁵ Ο πάπα Σενούντα (Σενούθιος) ο Γ', γεννήθηκε το 1923 στο Ασιούτ της άνω Αιγύπτου. Σπούδασε στο Ιστορικό τμήμα της Φιλοσοφικής σχολής του Πανεπιστημίου του Καΐρου και στην Θεολογική Σχολή. Το 1954 έγινε μοναχός στο μοναστήρι της Παναγίας ή αλ Σουριάν στην έρημο της Νιτρίας με το όνομα (Αντώνιος ελ Σουριάνη). Αργότερα έζησε ως ερημίτης σε σπήλαιο της Νιτρικής ερήμου και κατόπιν επέστρεψε στο μοναστήρι του. Έπειτα έγινε Γενικός Γραμματέας του τότε Μακαριστού Πατριάρχου αββά Κυρίλλου. Το 1962 χειροτονήθηκε επίσκοπος των Θεολογικών σπουδών και το 1972 Πατριάρχης των Κοπτών. Από το 1963 έως σήμερα κάνει ένα εβδομαδιαίο κήρυγμα στον καθεδρικό ναό του αγίου Μάρκου στο Κάιρο. Είναι πνευματικός πατέρας και ηγέτης 18 εκατομμυρίων Κοπτών. Χαρισματική φυσιογνωμία, δεινός ομιλητής, πολυμαθέστατος ανήρ και εξαιρετικά δραστήριος στο ποιμαντικό και κοινωνικό του έργο. Είναι πολυγραφώτατος συγγραφέας βιβλίων και άρθρων Το συγγραφικό του έργο είναι πλούσιο (περίπου 160 συγγράμματα), εκ των οποίων ορισμένα μεταφράστηκαν στην Αγγλική, Γαλλική, Γερμανική και Ελληνική. Διδάσκει στη Θεολογική Σχολή, κηρύττει, διοικεί ταξιδεύει και επισκέπτεται κοπτικά κέντρα και εκκλησίες του εξωτερικού, όπου ήταν ο πρώτος Πατριάρχης που ενδιαφέρθηκε για την οικοδόμηση ναών στο εξωτερικό. Επίσης, φροντίζει για τα μοναστήρια και έχει την ευθύνη και την φροντίδα για την αναβάθμιση της ζωής των Κοπτών.

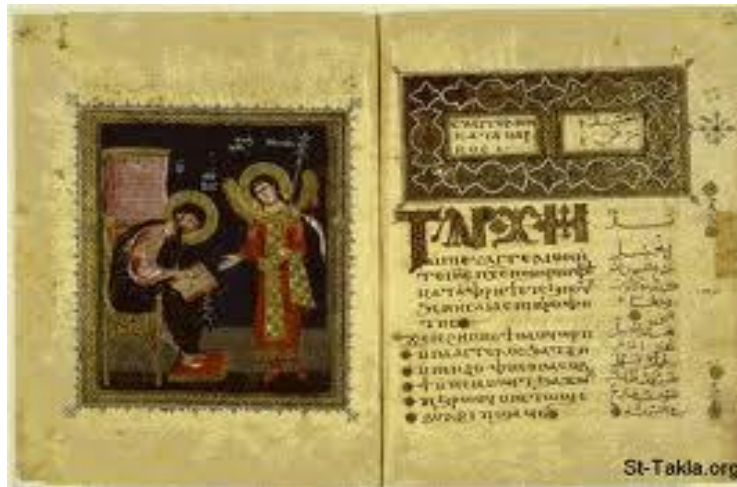
Ο διάλογος μεταξύ της Ελληνικής Ορθόδοξης εκκλησίας και Κοπτικής Ορθόδοξης εκκλησίας⁶ :

Τις τελευταίες δεκαετίες ξεκίνησε ένας ενδιαφέρων διάλογος ανάμεσα στις δύο εκκλησίες κατά τη διάρκεια του οποίου διαπιστώθηκε ότι υπήρχε η καλή διάθεση εκ μέρους των δύο Εκκλησιών, καθώς και η κοινή επιθυμία να προβούν σε κάθε τι που θα συντελούσε στην προώθηση των καλών σχέσεων μεταξύ τους, στην δημιουργία περιβάλλοντος κατανόησης και εμπιστοσύνης για έναν θεολογικό διάλογο που θα βασιζόταν στη θεολογία των μεγάλων πατέρων του 4^{ου} αιώνα Κυρίλλου και Αθανασίου Πατριαρχών Αλεξανδρείας και στους δογματικούς όρους των τριών αγίων μεγάλων και Οικουμενικών Συνόδων (βλ. εικόνα 7).

⁶ Κατά τη διάρκεια της Πατριαρχίας του αποβιώσαντος Πατριάρχου Πέτρου της Ελληνορθόδοξης εκκλησίας της Αλεξανδρείας, έγινε κοινή συμφωνία αναγνωρίσεως των τελομένων μικτών γάμων.

Εικόνα 1 Μοναχός της Κοπτικής εκκλησίας

Εικόνα 2 Κοπτικό Χειρόγραφο

Εικόνα 3 Πήλινο δοχείο με Κοπτική τέχνη

Εικόνα 4 Κοπτική εικόνα του αποστόλου Μάρκου

Εικόνα 5 Η Μονή του αγίου Αντωνίου στην Ερυθρά θάλασσα

Εικόνα 6 Η Ιερά Σύνοδος της Κοπτικής Εκκλησίας, Στο μέσον ο Κόπτης Πατριάρχης
Σενούτα ο 3^{ος}.

Εικόνα 7 Ο Κόπτης Πατριάρχης με τον Ελληνορθόδοξο Πατριάρχη της Αλεξανδρείας

Εικόνα 8 Κόπτικος Σταυρός

